

**STATSVETENSKAPLIGA
INSTITUTIONEN**

CENTRUM FÖR EUROPASTUDIER

EN FRÅGA SOM FÖRENAR DE OFÖRENLIGA?

En komparativ idéanalys av
euroskepticism hos
Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet

Författare: Jonatan Pohl

Handledare: Jonas Hinnfors

Termin: HT 2018

Abstract

Even though the support for the European Union is stronger than ever before, there is a today a polarization between EU-sceptics and EU-supporters. Euroscepticism is today practiced by European parties on both ends of the political left–right scale, emerging in an anti-globalist Euroscepticism and an anti-capitalist Euroscepticism. Despite belonging to different party families, the Sweden Democrats and the Left Party unite in the Eurosceptic sphere. This thesis examines the two parties' development respectively between 2014-2019 regarding criticism towards the EU, and then compares the two parties' criticism in 2019 in order to find similarities and differences between them. The results show some attitude changes during the time period within both parties and that the parties have similar stances on intergovernmentalism. Their criticism differ in many aspects, for example concerning migration, environmental policies and gender politics.

Key words

Euroscepticism; The European Union; Anti-capitalism; Anti-globalism; Left party; Sweden Democrats

Nyckelord

Euroskepticism; Europeiska Unionen; Anti-kapitalism; Anti-globalism; Vänsterpartiet, Sverigedemokraterna

Institution/ämne: Kandidatuppsats i Europakunskap

Uppsatsens titel: En fråga som förenar de oförenliga? En komparativ analys av euroskepticism hos Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet

Författare: Jonatan Pohl

Handledare: Jonas Hinnfors

Termin: HT 2018

Sidantal: 37

Antal ord: 12 892

Innehållsförteckning

1.	Inledning och bakgrund.....	1
1.1	Syfte.....	3
2.	Teori och tidigare forskning.....	3
2.1	<i>Kategorisering av euroskeptiska partier</i>	3
2.2	<i>Medborgarna – det egna landet och EU.....</i>	4
2.3	<i>Anti-global euroskepticism</i>	7
2.4	<i>Anti-kapitalistisk euroskepticism</i>	9
2.5	<i>Den tidigare forskningens roll i min analys.....</i>	12
3.	Forskningsfrågor.....	13
4.	Material och metod	13
4.1	<i>Material.....</i>	13
4.2	<i>Metod</i>	15
4.3	<i>Metodkritik.....</i>	17
5	Resultat.....	18
5.1	<i>Sverigedemokraternas euroskepticism 2014–2019.....</i>	18
5.2	<i>Vänsterpartiets euroskepticism 2014–2019</i>	25
5.3	<i>Slutsatser av resultatet</i>	30
6	Sammanfattning och analys	33
	Käll- och litteraturförteckning	36

Figurförteckning

Figur 1: Idealtyp för anti-global euroskepticism	9
Figur 2: Idealtyp för anti-kapitalistisk euroskepticism	11
Figur 3: Likheter och skillnader 2019	32

1. Inledning och bakgrund

”Euroscepticism is a term employed to denote any type of opposition to, doubt or reservation about the EU project” (Vasilopoulou, 2018a, s.15).

Stödet för EU-projektet har aldrig varit större än det är idag, i både Sverige och Europa. Enligt mätningar från mars 2018, anser 60% av medborgarna i EU att EU-medlemskapet är bra för deras land. Under hösten 2018 ansåg 59% av svenskarna att EU-medlemskapet i huvudsak är bra (Berg et al., 2019). Samtidigt växer även EU-motståndet i Europa, och det går därmed att se en ökad polarisering mellan EU-motståndare och EU-förespråkare. Europaparlamentsvalet 2019 kom att jämna ut den politiska maktfördelningen mellan olika partier. Medan den stora kristdemokratiska/konservativa gruppen European People’s Party och Socialists & Democrats förlorade möjligheten att tillsammans skapa egen majoritet, ökade European Green Party och de nationalistiska grupperna Europe of Nations och Sverigedemokraternas (hädanefter SD) grupp European Conservatives and Nationalists markant. Vänsterpartiets (hädanefter V) grupp European United Left/Nordic Green Left tappade röster i valet. EURO-krisen och flyktingkrisen har utan tvekan ställt EU-projektet på sin spets politiskt och ekonomiskt, och Brexit är det första riktigt stora bakslaget för den europeiska integrationen (De Vries, 2018, s. 4; Europaparlamentet, 2019a; 2019b; 2014a; 2014b; Tano, 2019, 27 maj).

Som motpoler till de partier som bejakar integrationen inom EU finns alltså euroskeptiska partier. EU var tidigare en vattendelare mellan vänster- och högersympatisörer, men övertygelsen om EU:s nytta ökade nästan orubbligt. Åsikterna om EU utgörs alltså inte längre av en dikotomi mellan de som vill vara kvar i och de som vill gå ur unionen, utan båda sidorna är flerdimensionella och komplexa. Partiernas och medborgarnas ställning i EU-frågan är idag betydligt mer detaljstyrd (Leruth, 2018, s.137). I samband med att Maastrichtfördraget lanserades under tidigt 1990-tal kom euroscepticism att sprida sig även till högerpolitiska partier, eftersom fördraget spred integrationen till fler områden. Det tog sig uttryck i bland annat Frankrike och de skandinaviska nationerna (Ray, 2018). Hobolt (2018) hävdar att de flesta euroskeptiska partier idag är högerpartier eller högerextrema partier i nordeuropeiska länder som Sverige, Danmark, Nederländerna och Storbritannien, vilket de Vries (2018) menar beror på att människor och partier i rika länder anser att deras länder klarar sig bättre utan EU. Hooghe, Marks och Wilson (2002) hävdar att det finns en u-kurva på den politiska höger–

vänster-skalan när det kommer till euroskepticism, alltså att den förekommer på kanterna, medan partierna där emellan är integrationsvänliga.

Vänsterpartier i Europa för en anti-kapitalistisk euroskepticism medan högerpartier för en anti-global euroskepticism, vilket inte bara distanserar de två partigrupperna från de EU-positiva partigrupperna utan även drar en skiljelinje mellan olika former av euroskepticism (van Elsas & van der Brug, 2015; Hooghe et al., 2002). Olika ekonomiska och kulturella skäl till motsättningarna mot EU går att sammanlänka med ideologiska premisser (De Vries & Edwards, 2009; van Elsas, Hakhverdian & van der Brug, 2016). Enligt Karlsson et al. (2018) handlar kritiken i den svenska EU-nämnden ofta om migration, den gemensamma valutan, ekonomiska och konstitutionella frågor samt utbildning och kultur.

Sedan Socialdemokraternas omsvängning i EU-frågan under 1990-talet har den politiska skalan omstrukturerats helt gällande EU i Sverige. Idag är V och SD ledande i det svenska EU-motståndet (Karlsson, Mårtensson & Persson, 2018; Lewin, 2017). Efter att under många år ha propagerat för ett svenskt utträde ur unionen har V under 2018 och SD under 2019 dragit tillbaka sina krav på en svensk folkomröstning om utträde. Istället vill de förändra EU inifrån, på olika sätt. Deras kritik skiljer sig ofta, men deras negativa grundinställning förenar dem (Jfr Vänsterpartiet, 2019; Sverigedemokraterna, 2019).

De Vries (2018) menar att det är nödvändigt för EU:s fortsatta existens att ta de euroskeptiska partierna på allvar och förändra unionen, i en mellanstatlig riktning. Det politiska inflytandet går inte längre att blunda för. SD och V visar med sina tillbakadragna krav på utträde på någon form av önskan om en europeisk gemenskap, som kan ha en förändrande effekt på båda partiernas EU-politik. Det är denna likhet som jag vill belysa i denna undersökning, genom att försöka kartlägga huruvida det finns likheter mellan två olika former av euroskepticism. Det finns sannolikt inte en enda lösning som passar alla ideologiska läger i Europa. Jag ämnar ändå försöka hitta områden inom EU-politiken som, om de förändras, kan göra att både vänster-euroskeptiska och höger-euroskeptiska partier stödjer EU lite mer. Euroskepticismen är som mest utbredd i nordeuropeiska länder. Det svenska exempel, som behandlas i denna uppsats, kan förhoppningsvis finna en komparativ relevans även i andra länder (De Vries, 2018).

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka euroskepticism hos Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet, dels genom att studera respektive partis förändring år 2014–2019, dels genom att jämföra partiernas likheter och skillnader under 2019.

2. Teori och tidigare forskning

2.1 Kategorisering av euroskeptiska partier

Forskningen kring euroskeptiska partier har, som ett resultat av att euroskepticism inte längre är en dikotomi, under senare år inriktats på kategorisering av dem. Under stora delar av 2000-talet utgick mycket forskning om euroskeptiska partier från Taggart och Szcerbiaks (2004) definition av nivåer av euroskeptiska partier. De kategoriserade euroskeptiska partier som antingen Hard eller Soft. Den första kategorin syftar till de partier som anser att EU går emot deras fundamentala värderingar – även om denna inställning sällan yttrar sig i ett utträdeskrav. Den andra kategorin syftar till partier som inte är fundamentalt emot EU men ser kritiskt på enskilda policybeslut eller tendenser (Taggart & Szcerbiak, 2004).

Hobolt och de Vries (2016) utvecklade Taggart och Szcerbiaks Hard- eller Soft-definition genom att studera alla euroskeptiska partier i alla EU-länder från Europaparlamentsvalet 2014. Hobolt och de Vries kombinerade sina egna studier av partiernas valmanifest från valet 2014 och deras EU-medlemskap med Chapel Hill Expert Surveys (CHES) undersökning som rankar partierna baserat på deras position på vänster–höger skalan (0–10) och anti–pro-EU-skalan (1–7). Resultatet breddar Taggart och Szcerbiaks kategorisering. Partierna klassas som Hard Right och Soft Right samt Hard Left och Soft Left. Enligt den klassificeringen är SD ett Hard Right euroskeptiskt parti, och V är ett Hard Left euroskeptiskt parti. SD:s anti-pro-EU rankning är 1.2. Samma extrema nivå för Hard Right-partier går att hitta framför allt i rikare länder, som Storbritannien, Frankrike och Danmark. V:s nivå är 2.1, vilket också är lågt för vänsterpartier i EU (De Vries, 2018, s. 139).

Gällande vilka politiska områden och sakfrågor som kan antas innefattas i en viss typ av euroskepticism finns det vissa mallar men det är en också föränderlig process. I takt med att Europa och världen utvecklas tillkommer nya områden och problemställningar (utöver de traditionella) som politiska partier tvingas ta ställning till. Det adderas således fler variabler till

debatten om EU och euroskepticism. Klassiska ideologiska principer och skiljelinjer är alltså inte ensamt en partipolitisk åsiktskildring. Hooghe et al. (2002) beskriver utvecklingen så här: "The past two decades have seen the rise of issues concerned with lifestyle, ecology, cultural diversity, nationalism, and immigration." De nya politiska områdena betecknas som "new politics" och ryms inom GAL/TAN-skalan.

2.2 Medborgarna – det egna landet och EU

Trots att min undersökning fokuserar på euroskeptiska partier är det övergripande fenomenet euroskepticism i allra högsta grad intressant på individnivå. Medborgarnas åsikt, eller "public opinion", om EU har under de senaste åren ökat, bland annat eftersom gemensamma utmaningar såsom EURO- och flyktingkriserna har påverkat många på olika sätt (De Vries, 2018, s. 13), vilket ligger i linje med citatet om nya politikområden från Hooghe et al. (2002). Förhållandet mellan individerna och partierna bygger på utbud och efterfrågan. När medborgarna bryr sig tillräckligt mycket om EU-relaterade frågor (och alltså utgör efterfrågan) samtidigt som deras åsikt ligger i linje med partiernas utbud, kommer denna kausalitet att rendera i en röst på ett euroskeptiskt parti (De Vries, 2018, s. 131). Om utbudet inte möter efterfrågan baseras inte rösterna på EU-frågor.

Catherine de Vries har i sin bok *Euroscepticism and the Future of European Integration* (2018) introducerat en teori med utgångspunkt i den allmänna opinionen i Europa för att detaljerat kunna beskriva olika former av euroskepticism – "the benchmark theory of EU scepticism and support" (De Vries, 2018, s. 36). Teorin säger att stöd eller motstånd avgörs genom att fördelarna med att det egna landet är medlem i EU och fördelarna med att vara utanför EU vägs mot varandra – vad de Vries (2018, s. 36) kallar "the EU differential". I mer välmående länder med god ekonomi och välfungerande regering är euroskepticism vanligare än i mindre välmående länder. Det beror på att människor håller sina nationella regeringar ansvariga för huruvida landet har en god utveckling eller inte, och således om nationen behöver EU eller inte – det kallar de Vries (2018, s. 37) "Proximate responsibility attribution". Därför är nivån av euroskepticism högst i länder som Sverige, Storbritannien och Nederländerna, vilket också visar sig inom den partipolitiska skepsisen.

De Vries (2018) kategoriserar de olika formerna av stöd och motstånd mot EU i fyra grupper: Loyal Supporters, Exit Sceptics, Regime Sceptics och Policy Sceptics. De två första grupperna

är enhetliga (unified) medan de andra två är ambivalenta i sin skepsis eller support. Den enhetliga eller ambivalenta karaktären är viktig att poängtera eftersom de enhetliga Exit Sceptics är mer benägna att faktiskt rösta på ett euroskeptiskt parti. Olika former av skeptiska medborgare har olika prioriteringar vad gäller sakfrågor och vilka reformer som bör förändras. Regime Sceptics är kritiska mot det politiska systemet inom EU medan Policy Sceptics är kritiska mot politiken som kommer ur systemet. Exit Sceptics vänder sig både mot systemet och dess resultat, medan Loyal Supporters sympatiserar med båda delarna (De Vries, 2018, s. 78–79).

De Vries (2018) menar att det går att sammanlänka de olika skeptikerna till de partipolitiska kategorier hon tagit fram tillsammans med Hobolt (2016). Exit Sceptics och Regime Sceptics har starkast koppling till Hard Right-partier, medan Policy Sceptics ligger närmast Soft Left-partier. Precis som för medborgarna är det viktigt att detaljerat utvärdera de olika underliggande delarna som formar en viss form av partipolitisk euroskepticism, för att den integrationsvänliga majoriteten ska kunna bemöta problemet, både på nationell och europeisk nivå (De Vries, 2018, s. 139–142).

De Vries (2018) diskuterar i sin bok de alternativ som EU har för att bryta den ökande polariseringen kring EU-projektet. Ett alternativ som länge florerat är att skapa en än mer sammansvetsad union, ett "United States of Europe" (De Vries, 2018, s. 216). Ett annat alternativ är att fortsätta på den inslagna vägen och bibehålla den politik som existerar utan att riktigt reformera och hoppas på att polariseringen stävs. Inget av de alternativen är hållbara, sett till dagens opinionsbildning. Givet att det i det diversifierade Europa finns vitt skilda syner på hur unionen ska se ut i framtiden är det inte sannolikt att ett one-size-fits-all-grepp kommer att fungera (De Vries, 2018, s. 216–218).

De Vries (2018, s. 215) betonar att det i EU finns stora regionala skillnader, varför ökad överstatlighet antagligen skulle orsaka ökad osämja mellan och inom länderna. Hon föreslår istället att man satsar på en mer flexibel union. Den överstatliga kärnan skulle då spridas till fler mellanstatliga samarbeten som de nationella parlamenten själva får ta ställning till. Fortfarande skulle det finnas centralstyrda, överstatliga institutioner, men de nationella parlamenten vore inte enbart toppstyrda av enbart EU-positiva mittenpartier. EURO- och Schengensamarbetena är redan existerande exempel på frivilliga samarbeten mellan länderna.

Alltså borde nya, än mer överstatliga fördrag inte påtvingas länderna eftersom den typen av integration skapar osämja och disintegrerar kontinenten (De Vries, 2018, s. 217–219).

Det är viktigare än någonsin att bemöta den kritik som lyfts fram mot EU eftersom den är högst närvarande inom partipolitiken och den allmänna opinionen. För att det ska vara möjligt behöver forskningen löpande studera och i detalj kartlägga den mångfacetterade euroskepticismen. Hobolt och de Vries (2016, s. 510) understryker problematiken: ”Bridging this divide between left-wing and right-wing eurosceptics provides a real challenge to ways in which EU-integration should be structured in the future”. Jag ämnar med min undersökning bidra till att öka förståelsen för skillnader och likheter mellan höger- och vänsterorienterad euroskepticism, eftersom dessa skillnader och likheter kan ligga till grund för den politiska framtiden för EU. Visserligen är den högst närvarande i mindre utvecklade länder som Polen och Ungern, men euroskepticism är mest utbredd bland invånare och politiker i rika, välfungerande länder. Sverige, precis som det uttågande Storbritannien, är därför extra intressant. Skepticismen är ständigt under förändring och olika kriser påverkar och förändrar åsiktsbildningen. Uppfattningen om hur den alternativa staten (efter ett utträde) ser ut menar de Vries (2018) påverkas av stora politiska, sociala och ekonomiska händelser. Exempelvis har Storbritanniens ovissa framtid fått tidigare övertygelser om att gå ur EU att avta i andra länder, vilket är fallet hos SD och V. De båda partierna vill istället stanna i en europeisk gemenskap med nya reformer. Denna förändrade inställning är viktig att uppmärksamma, liksom att kartlägga vilka områden som kan förändras för att skapa en konsensus på fler områden mellan partier i flera läger.

Jag har konstruerat mina idealtyper genom tidigare studiers definitioner av vilka politiska områden som är generella för vänster- och högereuroskeptiska partier. För det ändamålet har jag studerat den tidigare forskning som behandlar euroskepticismen hos politiska partier, snarare än hos medborgarna, trots att förhållandet mellan medborgare och partier är påtagligt. För att kunna uppfylla mitt forskningssyfte har jag konkretiserat relevanta delar som formar helheten. Exempelen kommer från både Soft och Hard-stämplade partier men är representativa för den höger- eller vänsterinriktning som deras skepsis har. Underlaget till idealtyperna presenteras i de två kommande delavsnitten, anti-global euroskepticism och anti-kapitalistisk euroskepticism. Vissa områden har med varandra att göra, vilket märks i beskrivningarna. Jag menar dock att de med fördel diskuteras var för sig.

2.3 Anti-global euroskepticism

Väljare och supportrar mobiliseras inte med politisk ideologi, utan genom andra typer av idealiserade identifikationsobjekt. Det gemensamma kan formuleras som nationen (Sverige, svenskheten), traditionen (religionen) eller landsbygden ("det glömda folket"). Detta ställs mot hot som EU, invandrarna, kapitalismen, homosexuella och det politiska etablissemang (Jungar, 2009, s. 17).

Partier långt till höger har kommit att i det närmaste dominera majoriteten av EU-motståndet i Europa sedan 1990-talet fram till idag. Även om gruppen kan definieras annorlunda menar jag att just "anti-global" symboliserar partierna väl. Partierna säger sig värna om sina respektive nationer, varför invandrare, mångkulturalism, internationella organisationer och kosmopolitiska eliter anses utgöra hot mot nationell suveränitet. Dessa punkter symboliserar högerpartiernas nationalistiska euroskepticism. Hooghe et al. (2002) menar att det starkaste sambandet mellan euroskeptiska partier och nya politiska områden återfinns mellan anti-globala partier och TAN-sidan på GAL/TAN-skalan. Nationalism och Traditional är de drivande faktorerna för högerpopulistiska partier som franska Rassemblement National (tidigare Front National) eller danska Dansk Folkeparti, där det egna folket ställs mot den Europeiska Unionen. "New politics"-dimensionerna invandring och mångkulturalism används som slagträn för att i negativ bemärkelse beskriva EU som en överstatlig maktapparat som inte tillåter medlemsstaterna att själva reglera det invandringsflöde som påstås föda kriminalitet, terrorism och utplåning av den nationella identiteten (Halikiopoulou et al., 2012; Hooghe et al., 2002; van Elsas & van der Brug, 2015; af Schmidt & Sjöberg, 2018). Van Elsas och van der Brug (2015) menar att representanter för euroskeptiska högerpartier (till skillnad från de från vänster) ofta stödjer den ekonomiska integrationen av Europa och bejakar mellanstatliga samarbeten genom den gemensamma marknaden men motsätter sig rörligheten när den överrumplar den egna statens suveränitet och sociokulturella identitet. Inom högerpopulistiska partier har röster höjts för att skydda den nationella välfärdsstaten från ekonomisk utsöndring, där överstatlighet och immigration sägs utgöra hot (van Elsas & van der Brug, 2015; van Elsas et al., 2016).

Halikiopoulou et al. (2012) utvecklar det nationalistiska perspektiv där partierna främst motsätter sig etnisk och kulturell integration. Det som traditionellt har utmärkt den egna nationen med avseende på exempelvis religion, moral och levnadssätt används som incitament för att stänga ute mångkulturalism, immigranter och utländsk arbetskraft. Halikiopoulou et al.

(2012) menar vidare att etnisk och kulturell homogenitet utmynnar i en territoriell syn på Europa, där högerpopulisterna flaggar för självbestämmanderätt inom frågor som rör utländska medborgares mobilitet i landet. Ekonomiska incitament för skepticism byggs upp genom kritik mot gemensam valuta, även om detta område inte förefaller vara av yttersta vikt för högerpopulistisk euroskepticism.

Vasilopoulou (2018b) definierar högerviden euroskepticism, konkluderat och exemplifierat genom tre kategorier, i ett försök att karaktärisera olika sidor av samma mynt. Den första kategorin benämns "Rejectionist Euroscepticism" (Vasilopoulou, 2018a, s. 63) och får ses som den mest extrema formen av Hard Right-euroskepticism, enligt Hobolt och de Vries (2016) indelning. Rassemblement National är det mest utstående partiexemplet, men där ingår även SD och UKIP. Denna form avvisar den nyliberala, globala utformningen av EU och hänvisar till den franska och europeiska identitetens alltmer påfrestade fortlevnad. Kritiken säger att EU orsakar arbetslöshet och förhindrar ekonomisk utveckling samt inskränker på den politiska suveräniteten, inhemsk matproduktion och sociala skyddsnet. I förlängningen innebär omvärldens intrång på den europeiska kontinenten slutet för de europeiska nationerna. Målet med denna euroskepticism är ett utträde ur den "byråkratiska" unionen för att undvika globaliseringens (främst amerikaniseringens) påstådda negativa effekter (Vasilopoulou, 2018a, s. 65–68, 75–76). Det blir tydligt hur det egna landets fördelar med att inte vara med i EU vägs högre än fördelarna med att vara med i EU, alltså de Vries (2018) EU-differential.

Vasilopoulous (2018b) andra kategori tillskrivs epitetet "Conditional Euroscepticism" och kan betraktas genom det grekiska partiet LAOS:s värderingar. Europa sägs dela en historiskt kulturell identitet som bör skyddas med hjälp av sina gränser. Denna form av euroskepticism värnar alltså om den europeiska gemenskapen som EU verkar för men ser kritiskt på svårigheterna för länder att suveränt kunna bestämma över sin egen finans- och invandringspolitik. Självbestämmanderätten värnas om på de områden som är viktiga för den specifika nationen (Vasilopoulou, 2018a, s. 88–91). Den sista kategorin "Compromising Euroscepticism" utövas av Italian National Alliance och bejakar likaså de historiskt kulturella bandens politiska utövning genom EU men riktar skepsis mot den från medborgarna åtskilda beslutsprocessen, som man menar går emot de demokratiska grundvärderingar som Europa representerar (Vasilopoulou, 2018a, s. 130–131).

De mest centrala områdena i den anti-globala euroskepticismen kan delas in i välfärd, finans/penningpolitik, överstatlighet, migration och globalisering.

Figur 1: Idealtyp för anti-global euroskepticism

Kritikområde	Anti-global euroskepticism
Välfärd	Välfärdsstaten förvanskas ekonomiskt av överstatlighet och immigration.
Finans/ penningpolitik	Finanspolitiken ska vara självständig och en gemensam valuta är inte önskvärd.
Överstatlighet EU	EU:s beslutandeprocess är för åtskild från medborgarna. Det bör vara självbestämmanderätt på områden som är viktiga för den specifika nationen.
Migration	Migration föder kriminalitet, terrorism och utplåning av den nationella identiteten.
Globalisering	Globalisering av EU förstör nationell och europeisk identitet och är i viss mån skadlig för ekonomin.

2.4 Anti-kapitalistisk euroskepticism

Citatet “The EU is biased beyond repair” symboliserar enligt Hooghe et al. (2002) vänsterpartiernas anti-kapitalistiska inställning till EU-projektet. Den europeiska integrationen och den fria marknaden utgör en mardröm enligt socialistisk ekonomisk politik. Kapitalets ohindrade mobilitet hotar nationernas välfärd och förvanskar regeringars självbestämmanderätt. Den gemensamma socialpolitiken bedöms vara undermålig i marknadens händer, varför konvergensen är oönskad (van Elsas & van der Brug, 2015; van Elsas et al., 2016).

Van Elsas och van der Brug (2015) förklarar den anti-kapitalistiska euroskepticismen främst i ekonomiska termer. Den socialistiska idén om en stark välfärdsstat är konstruerad på ett ekonomiskt-politiskt vis som inte är kompatibelt med den kapitalistiska verklighet som EU-medlemmarna tillsammans praktiserar och som anti-kapitalistiska euroskeptiker menar resulterar i bland annat orättvis distribuering av just kapital. Anti-kapitalistiska euroskeptiker höjer ofta ett varningens finger för, förutom den fria marknaden, en konvergens i valutapolitiken och argumenterar för bevarandet av nationell valuta. Den ekonomiska politiken

kan ibland motiveras med protektionistiska förtecken (van Elsas & van der Brug, 2014; Halikiopoulou et al., 2012).

Grekland är ett intressant land i euroskeptisk kontext eftersom partier i båda ändar av den politiska skalan har kommit att gå från att vara oppositionella euroskeptiska partier, till att utgöra makthavande pro-EU-aktörer. Det vänsterpopulistiska partiet SYRIZA stod innan sin inkludering i den grekiska regeringen för en kritik mot den ekonomiska och säkerhetsmässiga ordningen i EU. Vasilopoulou (2018a, s. 233) beskriver deras tidigare inställning så här: "The EU was viewed as a 'Great alliance' between right-wing and left-wing neoliberal forces, whose anti-democratic policies negatively impact upon social cohesion, economic prosperity, women's rights, and minority protection."

Vasilopoulou (2018b) visar i sin undersökning om vänster-euroskepticism i Grekland att EU:s inblandning i medlemsstaternas politik (överstatligheten) hotar den fredliga stabiliteten och samarbetet i Europa och pekar på det demokratiska och effektivitetsmässiga underskottet. Kritiken till trots yrkade partiet inte för ett utträde ur EU eller EMU. Istället började det vädja om att reformera unionen genom socialistiska argument om förbättrade arbetsvillkor, ökad jämställdhet och demokrati samt krafttag mot rasism och homofobi. Ett sådant drag är typiskt för vänster-euroskepticism och går att se i stora delar av Europa (Vasilopoulou, 2018b).

SYRIZA:s tvärvändning i frågan beror enligt Vasilopoulou (2018b) troligtvis på partiets förändrade inflytande i grekisk politik, vilket går i linje med Sitters (2003) teori om att vissa politiska partier utövar strategisk euroskepticism för att uppnå eller behålla makt. Lärdomarna som är intressanta för syftet med denna uppsats är dock de ideologiska incitament som partiet uttryckte innan de svängde i frågan, eftersom det tyder på en ambivalens som återfinns hos medborgare och partier även i Sverige. Oavsett anledning till åsiktförändringen är det tidsmässiga perspektivet viktigt, varför euroskeptiska partier ständigt måste undersökas i takt med att tiden går.

Länder som Tyskland och USA beskrivs av vänsterpartier som imperialistiska stormakter, vilket är en del av en kritik som varnar för sociala och ekonomiska orättvisor och en exploatering av välfärd och demokratiska institutioner. Dessa partier menar att EU är ett format där stormakter styr över arbetarklassen och att västvärldens dominans hotar ländernas självständiga förmåga att styra sitt eget territorium. EU bedöms ge för mycket spelrum åt

NATO och andra (enligt vänsterpartier) imperialistiska makter, vilket möjliggörs av elitens maktposition i Bryssel. Det i sig ifrågasätter demokratin (Dunphy, 2004; Halikiopoulou et al. 2012).

Dunphy (2004) understryker att västeuropeiska vänsterpartiers idéer om EU:s projekt är ganska ambivalenta. Det hävdar de Vries (2018) är ett tecken på en mindre radikal euroskepticism, vilket blir tydligt i forskningen på kontinenten. Antagandet om att vänstern anser att imperialism styr EU, tillsammans med andra former av kritik, är av konsensus inom forskningen. Samtidigt menar Dunphy (2004) att vänsterpartier uppmanar till en delvis positiv syn på EU, en form av anpassning till den politiska verklighet som råder idag. Man hävdar exempelvis att EU, som helhet, bevisligen åstadkommit mycket för utvecklingen av arbetarnas förhållanden. Istället för hård opposition med krav på utträde, vilket klumpar ihop vänsterpartier med högerpartier, kritiserar vänsterpartier inslag som går emot deras ideologi och stödjer sådant som rimmar med deras ideologi, exempelvis miljöförbättringar och rättigheter för arbetare.

Dunphys (2004) antagande om att vänsterpartier stödjer EU när det kommer till konvergerande miljöförbättringar stärker den teori Hooghe et al. (2002) framhåller om att GAL-sidan på GAL/TAN-skalan stödjer integration. Dessa partier kan klassas som Green (G) men är svårare att benämna som Alternative (A) eller Libertarian (L), och den definition av GAL/TAN-skalan Hooghe et al. (2002) för fram inriktar sig mot miljöpartier som kan representera hela GAL-sidan.

De mest centrala områdena i den anti-kapitalistiska euroskepticismen kan delas in i välfärd, finans/penningpolitik, överstatlighet, kapitalism, imperialism, jämställdhet och klimat/miljö.

Figur 2: Idealtyp för anti-kapitalistisk euroskepticism

Kritikområde	Anti-kapitalistisk euroskepticism
Välfärd	Välfärden hotas av liberalismen, exempelvis gemensam socialpolitik.
Finans/Penningpolitik	Konvergens i valutapolitiken är inte önskvärt.
Överstatligt EU	EU är inte demokratiskt, skadar freden och hotar självständigheten.

Kapitalism	Den fria marknaden hotar nationell välfärd och socialpolitik.
Imperialism	Stormakter tillåts att skapa sociala och ekonomiska orättvisor och förvanskar välfärd och demokratiska institutioner.
Jämställdhet	EU bör arbeta för ökad jämställdhet.
Klimat/Miljö	Konvergerande mål för klimatet bör sättas.

2.5 Den tidigare forskningens roll i min analys

Den litteratur som jag presenterat i den föregående avsnitt använder olika grepp för att urskilja och beskriva de olika formerna av euroskepticism. Hard och Soft-formen, som Taggart och Szczerbiak (2004) och senare Hobolt och de Vries (2016) använder sig av för kategorisering av partierna, är en helhetsbedömning av de olika delarna som bildar olika typer av euroskepticism. Utvecklingen av definitionerna visar på en ständig föränderlighet. Uppdelningen i Hard och Soft Right samt Hard och Soft Left visar på komplexiteten i partipolitisk euroskepticism. De Vries (2018) mångfacetterade medborgarperspektiv (med kopplingen till politiska partier) och teorier om euroskepticismens utbredning i mer utvecklade länder samt flexibilitetens roll i lösningen, motiverar min analys.

Kritikområdena i anti-global respektive anti-kapitalistisk euroskepticism utgör alltså idealtyperna för min analys. Med utgångspunkt i framstående litteratur som tidigare definierat vilka områden som återfinns inom respektive form av euroskepticism har jag valt ut de områden som jag menar är typiska för respektive form. Jag har försökt att ta fram de mest generella exemplen och således skapa en heltäckande, europeisk bild av den tidigare forskningens framläggning av delarna som utgör de båda helheterna. Många studier innehåller landsspecifika exempel. Om ett givet exempel på ett område inte placerats i ett mer allmänt perspektiv eller förklarats som ett avvikande exempel, har det inte kvalificerats som ett kritikområde i mina idealtyper. Båda idealtyperna innehåller tre kritikområden som är samma. Den anti-kapitalistiska har fyra områden och den anti-globala har två (ytterligare) områden. För att göra en heltäckande utvärdering av båda idealtyperna vill jag inte utesluta de särskiljande områdena. Dessutom menar jag att det olika antalet i sig visar på likheter och skillnader. Att utesluta områden enbart för att utgå från exakt samma antal kritikområden skulle ha målat upp en

felaktig bild av fenomenet. De områden som är samma är intressanta eftersom den exakta innebörden visar på likheter och skillnader, vilket framgår i Figur 1 och Figur 2.

Kritikområdena fungerar i min analys som riktlinjer om hur SD:s respektive V:s euroskepticism kan vara uppbyggd. I partiernas material utläser jag på vilket sätt de olika områdena uttrycks. Föränderligheten, komplexiteten och nödvändigheten för flexibilitet inom fenomenet euroskepticism är alla viktiga komponenter i min analys. Jag vill se hur SD och V har förändrats över given tidsperiod och i slutändan var de står idag. Idealtyperna kopplar ihop det generellt europeiska med det svenska exemplet i min analys.

3. Forskningsfrågor

- Hur har Sverigedemokraternas respektive Vänsterpartiets euroskepticism förändrats från 2014 fram till valet till Europaparlamentet 2019?
- Inom vilka kritikområden liknar partierna varandra respektive skiljer sig från varandra i sin euroskepticism under 2019?

4. Material och metod

4.1 Material

Det är två vitt skilda sidor som står för det partipolitiska motståndet mot EU. Det är som de Vries (2018) menar helt omöjligt att tillmötesgå alla samtidigt. Men euroskepticism är utbredd bland medborgare och parlament. Om politiska lösningar kan tillfredsställa flera sidor och samtidigt behålla den europeiska gemenskapen är mycket vunnet. Därför är det viktigt att samla in material som konkret kan definiera vad som skiljer och drar isär uppfattningen kring EU. Jag ämnar inte att i likhet med Hobolt och de Vries (2016) kategorisera partierna som Hard, Soft, Right eller Left genom att värdera ståndpunkter i exempelvis partiprogram utan vill fokusera explicit på vilka ståndpunkterna är.

Materialet för undersökningen är hämtat från SD:s och V:s centrala partiledningar. Det utgörs av partiprogram, valmanifest och olika debattforum och intervjuformat. Partiprogram och valmanifest från båda partierna finns tillgängliga på respektive partis hemsida. Valmanifesten

är tydliga och sakliga och är därför de källor jag utnyttjar mest. Gällande SD tillskrivs deras valmanifest inför valet 2019 mer uppmärksamhet, eftersom det är betydligt längre och mer detaljerat än tidigare perioder, då andra forum istället kompletterar sammanställningen.

Debatter och intervjuer förekommer både muntligt (i TV och radio) och i tryckt form på trovärdiga nyhetskanaler på internet. Eftersom trovärdiga nyhetskällor kan vara partiska i sin rapportering (exempelvis den vänsterpolitiska tidningen ETC), innefattar jag inte argumentativa artiklar där rapporteringen talar om vad motsatt politiskt läger tycker i frågan. Utöver de texter som är författade och utgivna av partiet (partiprogram och valmanifest) är främst partiledarna intressanta. Partiledarna är för partierna representativa källor och ligger i linje med partiets uppfattning om bland annat EU-frågor. Politiska partier är stora organisationer från vilka stora mängder åsikter hela tiden produceras. Det är viktigt att det empiriska materialet väljs med omsorg. Därför har jag uteslutit tryckta och muntliga källor från ungdomsförbund och mindre framstående politiker, där jag räknar in perifera europaparlamentariker eller lokala politiker. Partiledarna, eller högt uppsatta partimedlemmar ”är” partierna, och kombinationen av dem som aktörer med partiledningens officiella idéer (i form av valmanifest och partiprogram) är därför möjlig (Bergström & Boréus, 2012, s. 224–225). I käll- och litteraturförteckningen finns en schematisk uppställning av vilka källor som används i analysen för respektive parti.

Precis som mina frågeställningar avslöjar är jag intresserad av att beskriva SD:s och V:s euroskepticism från valet till Europaparlamentet 2014 till och med valåret 2019, och den tidsmässiga avgränsningen i materialet är därför satt mellan de åren. Att använda år 2014 som startpunkt grundar sig i att det då var val till Europaparlamentet samt att jag vill förmedla en rättvis bild av partiernas idéer. År 2014 hade SD varit ett riksdagsparti i fyra år och därför haft chans att etablera sig någorlunda i linje med V. Eftersom partiet fått fler och fler sympatisörer (9,67 % av rösterna i valet 2014) med åren har partiets resurser och den mediala och politiska uppmärksamheten ökat mängden relevant forskningsmaterial för min undersökning (Sannerstedt & Bjurulf, 2018). Jag har använt 2019 som slutår eftersom det då var dags för val igen.

Tidsperioderna (månaderna) som ledde fram till valen 2014 och 2019 är mest intressanta eftersom de av naturliga skäl ger upphov till mest diskussion om EU-frågor. Det är inför val som partierna presenterar sina ståndpunkter och media och riksdagen anordnar partiledardebatter om EU-frågor. Samtidigt är åren mellan valåren också viktiga för att bredda

omfånget av material. Den politiska sfären är under ständig förändring, och vilka frågor som politiska partier och medier uttrycker sig om avgörs ofta av vad som händer i Sverige, Europa och världen. Gemensamma kriser, såsom EURO-krisen, flyktingkrisen, Brexit och terroristattacker är exempel på stora händelser som påverkar det politiska klimatet. Det är händelser som sedan kan försvinna från debatten och ges mindre utrymme men som säger mycket om ett partis idévärld. Här vill jag dock understryka att händelser som exemplen ovan visserligen förklarar varför åsikterna yttras, men mitt fokus är att beskriva själva åsikterna – inte när de yttras. Genomgången av åren 2014–2019 styrs av kritikområdenas ordning. Alla åren mellan 2014 och 2019 finns inte representerade eftersom relevant material inte finns för alla år (Bergström & Boréus, 2018, s. 140–142).

Eftersom min metod är en beskrivande idéanalys är jag inte intresserad av att göra en objektiv bedömning av vad partierna uttrycker eller värdera sanningshalten i deras uttalanden. Därför kan jag utan vidare analys citera deras uttalanden och i förlängningen dra slutsatser baserat på dem. De flesta av mina källor är primärkällor (från partiledningen, partiledare eller höga representanter) och ger alltså en transparent bild av vad partiet tycker. En breddning inom partierna skulle troligen ha gett avvikelser från partiets ståndpunkter. I dem få fall då jag hämtar material från tidningsartiklar och annan media uppstår problemet med andrahandskällor, men eftersom jag inte använder källor som återberättar utan direkt citerar en representant från partiet menar jag att mediets trovärdighet avgör. Således undviker jag en medial bild av de ideologiska fenomenen (Esaiasson et al., 2017, s. 293–298).

4.2 Metod

Mina frågeställningar söker svaret på hur SD:s och V:s euroskepticism ser ut mellan 2014 och 2019, i ett beskrivande och jämförande syfte. Genom att använda en beskrivande idéanalys med hjälp av idealtyper kan jag sammanlänka den tidigare forskningen om delarna i de båda euroskeptiska strömningarna och på ett icke värderande sätt klarlägga likheter och skillnader mellan dem. Resultatet synliggör eventuell förändring över tid (perioden 2014–2019) och en teoretisk avstämning för 2019.

Euroskepticism är, som jag nämnt tidigare, ett komplext och ständigt föränderligt fenomen. EU jämförs hela tiden med den egna nationen och nya händelser och företeelser påverkar euroskepticismen (De Vries, 2018; Hooghe et al., 2002). Även om det inte är en lika renodlad

ideologi (som de traditionella ideologierna) är partiernas tolkning av fenomenet två idémässiga och i förlängningen två ideologiska typer. Jag vill alltså se vad de två ideologiska ytterligheterna har för inställning till en alltmer sargad europeisk gemenskap. Jag vänder mig direkt till partierna. Målet är inte främst att kritisera eller förklara varför deras ideologi är utformad som den är eller analysera vilken effekt den har på andra politiska områden, utan målet är att beskriva. Förklarande inslag förekommer dock eftersom undersökningen täcker flera år (Esaiasson et al., s. 222–223; Bergström & Boréus, 2018, s. 141–143).

Mina idealtyper har jag alltså konstruerat genom att välja ut de delar som jag menar är representativa för respektive partipolitisk euroskepticism i Europa och som ger en schematisk översikt, med god validitet. Idealtyperna består av utmärkande kategorier för båda ideologierna, vilka beskrivs kort för att enkelt kunna förstås och jämföras. Idealtyperna appliceras sedan på det relativt stora och varierade materialet för att visa hur de förändrats och ser ut i förhållande till varandra. De är alltså mer riktlinjer än direkta hypoteser för mitt resultat (Esaiasson et al., 2017, s. 213–214; Bergström & Boréus, 2018, s. 147–149, 165–166).

I materialet har jag letat efter alla kritikområden var för sig och försökt hitta delar som behandlar respektive kritikområde och därmed kan antas bevisa dess existens i partiets euroskepticism. Kriterierna för vilka slutsatser jag kan dra varierar något. I vissa fall faller ett kritikområde under exempelvis en rubrik eller uttalas i text, medan en del diskuteras mer latent. Genom att tillägna mig materialet först i sin helhet och sedan ämnesspecifikt har jag kunnat utröna vad varje källa ger uttryck för. För att visa på förekomsten av ett område har jag försökt att citera i så stor utsträckning som möjligt.

Jag förlitar mig på den genomgång av tidigare forskning som format dem utmärkande dragen i mina idealtyper. Jag hävdar inte att min sammanställning är den ”rätta”, bland annat eftersom den till viss del baseras på äldre litteratur, men väl att den ger mig de nödvändiga verktygen som behövs för att besvara min frågeställning. Jag har valt att utelämna en del exempel då de blivit för specifika, vilket också kommer att styra den empiriska undersökningen. Jag söker efter relativt generella mönster i SD:s och V:s euroskepticism. De exempel som partierna väljer att använda för att förklara ett område värderar jag relevansen i. De relevanta exemplen använder jag sedan för att förklara områdena. Det ger uppsatsen ett öppet och bestämt analysätt (Esaiasson, 2017, s. 222–223; Bergström & Boréus, 2018, s. 148–149).

4.3 Metodkritik

SD och V är partier med starka åsikter och deras subjektiva syn på politiken ställer krav på mig att bibehålla en neutral tolkning i materialet. Samtidigt är det viktigt att förhålla mig till avsändarens (alltså SD och V) användning av ord och begrepp. De använder troligtvis samma eller liknande ord och begrepp för att beskriva samma fenomen, fastän orden kan innebära olika saker för respektive parti. ”Välfärd”, ”demokrati” och ”medborgare” är exempel på ord där den exakta betydelsen kan skilja sig, vilket ställer krav på hur jag tolkar vad som åsyftas och att jag undviker att dra för snabba eller för stora slutsatser om partiernas likheter eller skillnader (Esaiasson et al., 2017, s. 230–231).

Min metod ger inte upphov till att förklara eller kritisera argumenten i materialet. Därför är det möjligt att analysen tappar förankring till, och jämförelser med, vad som föder idéerna (Bergström & Boréus, 2012, s.146–149). Därtill skulle en mer kvantitativ metod ha kunnat generera intressanta uppslag om exempelvis hur frekvent förekommande ett kritikområde är. Samtidigt kan ett ensamt citat vara mer träffsäkert och avgörande för en slutsats (Bergström & Boréus, 2012, s. 80–81).

Jag är medveten om att resultatet av undersökningen styrs av förhandskonstruerade likheter och skillnader inom kritikområdena. Jag gör alltså på förhand antaganden om på vilket sätt SD och V skiljer sig åt, istället för att enbart använda samma antaganden för båda partierna. Det kan bli problematiskt eftersom en del av svaret kan anses ligga i idealtyperna och undersökningen frångår andra möjliga kritikområden. Jag menar dock att idealtypernas varierande kritikområden är nödvändiga att presentera i ett tidigt skede. Detta eftersom deras variation är högst trolig att anta även för SD och V. Likheterna och skillnaderna ligger alltså i vilka områden som är föremål för kritik och hur kritiken yttrar sig.

Eftersom mitt material riktar in sig på svenska partier finns risken att materialet blir alltför fokuserat på just Sverige. Om min undersökning i ett jämförande syfte innefattade partier i ett annat europeiskt land skulle mer generella slutsatser kanske kunna dras. Jag menar dock att EU-frågan förmodligen diskuteras i liknande termer i olika medlemsstater, vilket tidigare forskning också visar. Sverige förenas med andra rika, välfungerande länder vad gäller euroskepticismens utbredning och nivå. Den jämförande karaktären mellan vänstereuroskeptiska och högereuroskeptiska partier är intressant för ännu fler länder.

Som ett resultat av att jag använder mig av olika sorters källor kan en del beskrivningar av partiernas ståndpunkter vara mindre definitiva. Intervjuernas och debatternas innehåll styrs ofta inte av partierna och svarstiden för partirepresentanten är ofta begränsad. Därför kan deras yttranden förlitas till stor del på just partirepresentanten. Jag hävdar dock att det kan leda till argumentation som går utanför de relativt inramade partitexterna och partiernas bild av EU kan därmed tilldelas flera infallsvinklar. I dessa sammanhang sätts ofta partiernas argument i relation till ett annat partis argument. Det kan ge konkreta uppslag för likheter och skillnader mellan olika syner på ett politiskt område.

5 Resultat

5.1 Sverigedemokraternas euroskepticism 2014–2019

Under tidsperioden 2014–2018 var utträde ur EU det övergripande målet med Sverigedemokraternas EU-politik. Nedan undersöker jag de anti-globala kritikområdena inom SD, vilket sker i löpande text men efter den ordning de är uppräddade i idealtypen.

Nationell *välfärd* är sammankopplad med ekonomisk-politisk kritik av EU, men kategorin är speciell eftersom liberal handel och arbetsmarknad ofta kritiseras av vänstersympatisörer. Konvergerande avtal inom unionen menar partiledaren Jimmie Åkesson är mycket negativa för Sverige och arbetare i landet. Medan van Elsas och van der Brug (2015) samt van Elsas et al. (2016) fokuserar på att beskriva partiernas oro för välfärdsstatens utsöndring (som ett resultat av invandring och överstatlighet) är Åkesson mer specifikt bekymrad över den nationella arbetsmarknaden och löntagarnas situation, snarare än kostnaden för invandring i just denna fråga.

EU-medlemskapet och den fria rörligheten innebär också ett reellt och allvarligt hot mot svenska löntagare, mot svenska kollektivavtal och mot den svenska modellen. Vi ser det i byggbranschen. Vi ser det i skogsnäringen. Vi ser det i transportbranschen. Det är en total brist på kontroll, en urholkning av avtal och villkor, en lönedumpning och olagliga transporter. (Sveriges Riksdag, 2014)

Halikiopoulou et al. (2012) och Vasilopoulou (2018b) hävdar att anti-globala partier har ekonomiska incitament för att kritisera EU. SD uttrycker tydlig kritik mot EU:s ekonomiska konsekvenser för Sverige. EU sägs göra intrång på nationell välfärds- och skattepolitik –

Sverige ska ha rätten till självstyre (Sverigedemokraterna, 2014a). Eftersom Sverige är ett land som betalar hög avgift till EU har SD särskild anledning att kritisera kostnader för EU:

Vi betalar nästan 38 miljarder kronor i år, brutto. Vi får tillbaka ungefär 11. Det innebär att vi ger någonting man skulle kunna likna vid ett bistånd i dag till relativt välmående länder i Europa. Vissa av dem är till och med väldigt välmående, till exempel England. Jag ser inget mervärde i det. Jag tycker att de skattepengarna gör väsentligt större nytta i Sverige, i den svenska välfärden, för svensk infrastruktur och för den svenska landsbygden (Sveriges Riksdag, 2014).

SD riktar kritik mot storleken på EU:s budget och kostnaderna för Sverige (Sverigedemokraterna, 2014b; Jimmie Åkessons tal European Freedom Awards, Sverigedemokraterna, 2016). I linje med Vasilopoulous (2018b) påstående att partiernas vill föra en självständig penningpolitik, säger sig SD värna om makten över sin egen *finans/penningpolitik*, främst genom att fortsätta kampen mot svensk inblandning i EMU: ”Jag tycker att det är beklämmande att EU:s medel, som alla medlemstater bidrar till, används till att rädda euroländer”, menar Johnny Skalin (EU-nämnden, 2014). En återkommande princip lyder: ”Säkra ett permanent svenskt nej till euron och bankunionen för att skydda svenska skattebetalare mot att tvingas finansiera kollapsande europeiska banker” (Sverigedemokraterna, 2018c).

Det kanske mest framstående argumentet i SD:s euroskepticism är att EU är en *överstatlig* union som skadar Sverige och andra medlemsländer. I partiernas texter och i företrädarnas inlägg i debatter lyfts kritiken mot EU:s överstatlighet fram i ett tidigt stadiet och förefaller därför viktigt.

Dagens europeiska samarbete har i allt högre utsträckning fått en överstatlig karaktär och är långt från det frihets- och fredsprojekt det marknadsförde sig som tidigare. 2009 anslöt den borgerliga regeringen, med stöd av Socialdemokraterna, Sverige till Lissabonfördraget. Trots att detta avtal innebar en monumental maktöverföring till unionen, där Sverige sade upp sitt självbestämmande på 68 olika områden - bland annat gällande möjligheten att föra en självständig utrikespolitik - så tillfrågades aldrig det svenska folket. Detta historiska felsteg och demokratiska underskott måste åtgärdas. (Sverigedemokraterna, 2014b)

SD beskriver alltså Lissabonfördraget som en del av en beklaglig maktmässig utveckling. Jimmie Åkesson beskriver unionen som ”monsterstaten EU” och fördömer den som ett federalistiskt system som fråntar Sverige den makt landet är berättigad till. Partiet, såväl som

Åkesson, ser demokratiska och ekonomiska problem med federalistiska tendenser inom det överstatliga systemet och vill istället se ett mer mellanstatligt samarbete (Sveriges Riksdag, 2014; Jimmie Åkesson European Freedom Awards, Sverigedemokraterna, 2016). Inför en internationell publik på European Freedom Awards lanserar Åkesson budskapet om kritiken mot överstatligheten omgående:

The European union has under decades grown both much stronger and more powerful. From a comparably more limited cooperation, to the bureaucratic, supranational power base that we are experiencing today. More and more power and decision making is transferred from each individual member state to the bureaucrats in Brussels. (I Åkessons tal på European Freedom Awards, Sverigedemokraterna, 2016)

Kategorin *Överstatlighet* sammanlänkar alltså i allra högsta grad SD med den anti-globala euroskepticism som finns i Europa. Partiet önskade tidigare lämna det överstatliga EU men ville upprätthålla ett ekonomiskt mellanstatligt samarbete, en inställning som van Elsas och van der Brug (2015) beskriver. Sammankopplat med överstatligheten är den demokratiska aspekten, även om den ges mindre utrymme i retoriken. Vasilopoulous (2018a, s. 130–131) italienska exempel om demokratiska brister inom EU är en form av kritik som Åkesson i sitt tal på European Freedom Awards (2016) använder: ”It is human nature to have a feeling of being involved and the desire to live in a democracy”. Åkesson fastställer sin ståndpunkt: ”The EU inhibits democracy”. Under 2018 kritiserades EU med samma argument gällande demokrati, byråkrati och federalism (Sverigedemokraterna, 2018b; Sverigedemokraterna, 2018c).

Problem med till exempel terrorism, kriminalitet och människosmuggling samt nationell etnisk och kulturell protektionism är några av anledningarna som forskningen lyfter fram som motiv för anti-global EU-kritik mot *migration* (Halikiopoulou et al., 2012; Hooghe et al. 2002; van Elsas & van der Brug, 2015). SD hör sammar denna komponent, och det är tydligt att det är en kärnfråga för partiet även inom EU-politiken. Partiet beskriver negativa konsekvenser med EU:s regleringar gällande migration:

Grundtanken med slopade gränskontroller och den fria rörligheten inom EU var att det skulle bli enklare att arbeta, studera och turista i de europeiska länderna. I praktiken har dock det närmast avskaffade gränsskyddet och den totalt fria rörligheten befrämjat gränsöverskridande brottslighet, vapen- och narkotikasmuggling, terrorism, människohandel och organiserat tiggeri. (Sverigedemokraterna, 2014b)

Sverigedemokraterna (2014b) pekade i valmanifestet inför Europaparlamentsvalet 2014 ut EU-migranter som en börda, både för ekonomin och för gatubilden i europeiska städer. Halikiopoulou et al. (2012) lyfter fram att etnisk och kulturell mångfald inte är önskvärd för anti-globala partier. SD menar att EU försöker påtvinga en kulturell integration, vilket subtilt avvisas: ”Vi behöver inte ha en gemensam flagga, och vi behöver ingen gemensam nationalsång” (Sveriges Riksdag, 2014). Genom en ökad integration, via bland annat invandring till Sverige, är SD rädda att den svenska nationen ska undergrävas.

Nordisk och europeisk kultur är enligt SD vara hotad av utomeuropeiska krafter, men partiet menar att det är EU:s organisation som inte motsvarar kraven på exempelvis kontroll av illegala flöden av människor (Sverigedemokraterna, 2014a; Sverigedemokraterna, 2018b). I sitt tal på European Freedom Awards (2016) säger Jimmie Åkesson: ”The EU can not be trusted with protecting the outer border.” Vidare kritiserar Johnny Skalin (EU-nämnden, 2018) det gemensamma asylsystemet inom Europa. Han menar att flyktingmottagandet inte är solidariskt och vill se ökade krav på att EU-länderna kontrollerar sina gränser.

Den anti-globalism som karaktäriserar SD och likasinnade partier i deras euroskepticism avvisar främst den globala utvecklingen som sker i Europa. *Globalisering* som EU-kritik används av Åkesson som en utdragen, viktig, dramaturgisk slutkläm:

Det är klart att det är helt avgörande för oss att vi har goda handelsförbindelser med övriga länder i vårt närområde, inte minst inom det som vi i dag kallar EU. Det är självklart. Lika rimligt och lika självklart är det att vi samarbetar för att lösa gemensamma problem, till exempel internationellt organiserad brottslighet eller globala miljöproblem, med hjälp av samarbete på en global arena. Det är självklarheter. Samarbete är avgörande på många sätt. Men för att samarbeta, fru talman, behöver vi inte ha en gemensam utrikespolitik med en gemensam utrikesminister. Vi behöver inte ha en särskild EU-president. Vi behöver inte harmonisera skattepolitiken. Vi behöver inte harmonisera den ekonomiska politiken. Vi behöver inte ha en gemensam valuta som alldeles uppenbart inte fungerar. Vi behöver inte ha en gemensam modell för arbetsmarknaden. (Sveriges Riksdag, 2014)

Åkesson avvisar den europeiska integrationen inom många politiska frågor, och den utomeuropeiska maktordningen problematiseras inte explicit av partiet. Partiet uttrycker emellertid motstånd mot Turkiet, i en av få punkter i sitt valmanifest i valet till riksdagen 2014: ”Ett nej till Turkiskt medlemskap i EU. Så länge Sverige kvarstår som medlem i EU bör vi verka för att Turkiets förhandlingar om medlemskap i unionen stoppas i syfte att inte förvärra de ekonomiska, kulturella, demokratiska och sociala problemen inom unionen”

(Sverigedemokraterna, 2014a). Trots att Turkiets medlemskap inte är lika aktuellt längre och EU aldrig var nära att släppa in landet i unionen (alltså kan SD inte kritisera EU för detta), visar det på ett motstånd mot de öppna värderingar det globaliserande EU står för.

Som en av fyra ståndpunkter i sitt valmanifest till EU-valet (Sverigedemokraterna, 2014b) kritiserar SD EU genom att anklaga unionen för korruption, en form av kritik som ger nytt ljus åt den anti-globala euroskepticismen, även om den möjligen grundar sig i bilden av och diskussionen kring ”monsterstaten EU”, alltså en form av överstatlighet (Sveriges Riksdag, 2014).

Enligt den europeiska revisionsrätten utbetalas 5 procent av EU:s budget, eller 59 miljarder svenska kronor, på ett felaktigt sätt. Unionen har vid upprepade tillfällen fått svidande kritik från internationella organisationer såsom Transparency International för bristande arbete mot korruption. Bland annat så har EU-parlamentet självt vägrat att låta sig granskas. Insynen i beslutsprocessen är fortfarande starkt begränsad, allt för många möten hålls bakom stängda dörrar, skyddet för anställda som slår larm om oegentligheter är fortfarande svagt och kontrollen över de tiotusentals lobbyisternas verksamhet och inflytande inom EU-systemet är obefintlig. (Sverigedemokraterna, 2014b)

Korruptionsanklagelserna från SD går att härleda till kritiken mot det överstatliga EU, eller ”monsterstaten EU” som Åkesson uttrycker det (Sveriges Riksdag, 2014). Det handlar om det långa avståndet mellan medborgarna och makthavarna.

Partiet värderar utomeuropeiska länder och kulturer som minst önskvärda: ”Sverigedemokraterna betraktar Sverige som, i fallande ordning, en del av en nordisk, europeisk, västerländsk och global gemenskap” (Motion 2016/17:90 3678).

Efter att tidigare ha drivit frågan om utträde ur unionen och således uppmanat till en svensk folkomröstning om EU-medlemskapet drog partiet tillbaka denna önskan inför valet 2019. Partiet önskar istället förändra unionen inifrån, och det går att se en betydande förändring i deras inställning:

Vi inser dock att vi samtidigt är beroende av goda grannar, att vi som ett förhållandevis litet, exportberoende land behöver välfungerande samarbeten med andra länder och vi känner en tacksamhet inför de innovationer, handelsmöjligheter och kulturella impulser som förbättrat livskvalitén i Sverige och som skapats av vår nära omvärld. Frihandel och den inre marknaden i Europa är en förutsättning för Sveriges företag och tillväxt. (Sverigedemokraterna, 2019)

Sverigedemokraterna vidhåller sin omfattande kritik mot de delar av EU som de menar förvanskar den nationella *välfärden*. I EU-nämnden (2019) lyfter SD:s Martin Kinnunen, under partiernas korta anföranden, fram att det viktigaste är att Stefan Löfven verkar för att Sveriges bidrag inte ska höjas. Partiet kritiserar i sitt partiprogram den sociala pelaren som är på gång i unionen och berör arbetsmarknaden och välfärden. Det enda samarbetet man vill se är forskningssamarbeten och utbildning över gränserna:

Den svenska modellen hotas av en överstatlig europeisk programförklaring - den sociala pelaren. Denna består av 20 punkter som vi delvis kan ställa upp på i sak men som vi absolut inte anser att EU ska makt eller befogenhet över. Dessutom skulle den sociala pelaren för svenska mått vid en implementering på EU-nivå snarare leda till en försämring än en förbättring med tanke på hur långt fram Sverige redan ligger. Makten över pensioner, föräldradagtid och lönebildning är på väg att flyttas till Bryssel. Det vill Sverigedemokraterna sätta stopp för. Makten över villkoren på svensk arbetsmarknad ska ligga i Sverige, hos arbetsmarknadens parter. Svenska villkor för utstationerad arbetskraft. (Sverigedemokraterna, 2019)

I linje med sitt motstånd mot att rika länder som Sverige ska betala stora summor i avgift uttrycker SD även fortsatt motstånd mot *finans/penningpolitisk* konvergens:

Utvecklingen sedan Sverige blev medlemmar i EU har också inneburit en ökad integrering på det finansiella området, särskilt genom den gemensamma valutan. Sverigedemokraterna vill att Sverige ska få ett formellt undantag från EMU och att Sverige permanent ska behålla kronan som valuta. Vi motsätter oss också fortsatt integrering på det finansiella området. EU består idag av 28 länder med i väsentlig grad skilda förutsättningar. Det är därför viktigt att Sverige kan behålla möjligheten att föra en penning- och finanspolitik anpassad efter vad som är lämpligt för Sverige (Sverigedemokraterna, 2019).

SD ser samarbete genom EU som värdefullt på vissa områden, men anser att samarbetet ska ha en mer mellanstatlig karaktär. De vill alltså återföra mer makt till medlemsstaterna (P1 Morgon, 2019). Enligt samma resonemang menar SD precis som tidigare att Lissabonfördraget är för *överstatligt* och icke-demokratiskt och vill se en ny grundlag. Partiet vill se en ökad respekt för medlemsstaterna, stärkt vetorätt, en demokratisering av lagstiftningsprocessen, ett införande av offentlighetsprincipen samt ett begränsande av byråkraternas makt och EU:s formella kompetens (Sverigedemokraterna, 2019). Dessa krav är alla exempel på vad som ingår följande övergripande mål:

För att verkligen vända EU:s utveckling behöver EU reformeras i grunden genom att omförhandla EU:s fördrag, det vill säga EU:s grundlag, som reglerar hur EU fungerar och vilken makt EU ska ha. Sverigedemokraterna kommer därför arbeta för ett nytt fördrag, med tonvikten på nationellt självbestämmande, mer välfungerande demokrati och kraftigt begränsad makt för EU. Unionen ska fokusera på fri och gemensam handel och den inre marknaden på det sätt som från början var tanken. (Sverigedemokraterna, 2019)

SD:s tydligaste ställningstagande är även 2019 motståndet mot *migration*. SD menar att Dublinförordningen, som innebär att migranter delegeras ut till medlemsländerna av EU, hotar Sveriges säkerhet och gör att tiggeriet breder ut sig. Därför vill de se förbättrade samarbeten i form av yttre gränskontroller, större frihet för nationell självbestämmanderätt i frågan och begränsningar i asylrätten. (Sverigedemokraterna, 2019)

Partiet rangordnar fortsatt människor efter geografisk närhet:

Sverigedemokraterna känner ett mycket starkt släktskap med våra nordiska grannar som vi är sammanbundna med genom tusen år av språklig, religiös och kulturell gemenskap. Vi vill se ett fördjupat nordiskt samarbete och en stärkt nordisk samhörighet på alla nivåer. Både inom och utanför EU. (Sverigedemokraterna, 2019)

Även om resonemangen kring EU fortsatt kretsar kring nordisk och europeisk identitet, verkar SD mindre fientligt mot *globaliseringen* än tidigare. SD vill se fler frihandelsavtal med tredje länder, som USA. Ett område som de, om än knappt, utvecklat en politik för är klimat- och miljöpolitiken i EU, där de uppmanar till en utåtgående globalisering:

Då miljöfrågorna till största del är gränsöverskridande är det viktigt med samarbete inom Europa men minst lika viktigt globalt. EU har här en roll att spela inte minst i och med den inre marknaden. När det kommer till miljöområdet, i synnerhet vissa allvarliga miljöhot, är Sverigedemokraterna med andra ord förespråkare av internationellt samarbete och medvetna om att verklig skillnad endast kan uppnås genom globala åtgärder. Med det i åtanke kan det finnas goda skäl för att på EU-nivå genomföra miljöteknisk forskning och tillsammans främja innovation som på riktigt skulle kunna göra skillnad. Därutöver ställer sig Sverigedemokraterna positiva till EU:s utsläppshandelssystem och anser att Sverige inom EU bör verka för att fler länder utanför EU ansluter sig till det existerande programmet. (Sverigedemokraterna, 2019)

5.2 Vänsterpartiets euroskepticism 2014–2019

Fram till 2018 var utträde ur EU det övergripande målet för V. Under 2018 drog partiet tillbaka det kravet, dels eftersom det folkliga stödet minskat i frågan, dels eftersom högerextrema krafter är drivande i frågan (Sjöstedt, 2018, 8 november). Nedan undersöker jag de anti-kapitalistiska kritikområdena inom V, vilket precis som i föregående avsnitt sker i löpande text men i den ordning som de är uppräddade i idealtypen.

Välfärdens utveckling hämmas, enligt V, av destruktiva ekonomiska krafter, bland annat genom bindande avtal mellan EU och USA som också blir bindande för Sverige:

Ett nederländskt försäkringsbolag vinner över den slovakiska staten när den vill ha en mer rättvis sjukförsäkring. Vad skulle detta kunna innebära för Sverige? Jo, det skulle kunna innebära att det amerikanska riskkapitalbolaget KKR, som äger Carema, kan stämma oss om vi tar bort de privata vinsterna i välfärden, vilket vi har tänkt göra efter valet i september. Jag tycker att det är odemokratiskt och fel att storföretag ska ges rätten att stämma stater för att de har tagit demokratiska beslut för sina egna medborgares bästa. (Sveriges Riksdag, 2014)

Självbestämmande om den nationella välfärden är en fråga om demokrati för V och ett viktigt led i kampen mot det överstatliga EU.

Regeringen stärker ju gärna storföretagens makt över demokratin. Socialdemokratin otydlighet i denna fråga förvånar mig. Vi ska få bestämma själva om vi ska ta bort vinster i välfärden. Inget amerikanskt riskkapitalbolag ska komma och överklaga om vi beslutar att göra det. (Sveriges Riksdag, 2014).

Det amerikanska hotet mot den svenska välfärden går i citatet hand i hand med den imperialistiska maktordningen som V anklagar EU för att vara en del av, då riskkapitalbolaget utgör hotet. I ett utlåtande i samband med Brexit skriver V: ”EU har inte klarat av att skapa välfärd och jämlikhet” (Vänsterpartiet, 2016). Det liberala handelsnätverket som inkluderar fler och fler länder och områden i EU och världen, figurerar i V:s euroskeptiska idévärld som roten till fler negativa utkomster.

I EU-debatt i SVT Agenda (SVT, 2014) benämner Sjöstedt den europeiska valutaunionen (EMU) som ett stort fiasko. EMU bedöms av partiet ha orsakat och förvärrat den stora ekonomiska krisen under början av 2010-talet, vilket i sin tur lett till att hundratusentals

människor tvingats emigrera till länder som Sverige samt till att det skapats en ohållbar ekonomisk situation för människor i hårt drabbade länder. V tar, genomgående under perioden 2014–2019, tydlig ställning mot den *finans/penningpolitiska* integrationen.

Vänsterpartiet är motståndare till euron. Valutaunionen har skapat och fördjupat ekonomiska problem i många euroländer eftersom EMU påtvingar länderna en ekonomisk politik, ränta och växelkurs som inte passar dem. (Vänsterpartiet, 2018b)

V anklagar EU för att vara en *överstatlig* union med mellanstatliga överenskommelser. Nationerna borde enligt V ha mer inflytande på fler områden: ”Överstatliga organ som EU-kommissionen, domstolen och parlamentet ska avskaffas eller dramatiskt omformas” (Vänsterpartiet, 2018b).

På grund av misstro mot överstatlighet skriver V: ”Istället för EU vill Vänsterpartiet i första hand se ett eller flera i huvudsak mellanstatliga och gärna alleuropeiska samarbeten” (Vänsterpartiet, 2018b). Tendensen att V stödjer EU i frågor som rimmar med V:s ideologi, vilket Dunphy (2004) nämner, blir tydligt i citatet som följer nedan. Kritiken mot överstatligheten blir därför något inkonsekvent, men väl närvarande.

Progressiv politik även genom EU-direktiv och liknande, så måste en bedömning göras från fall till fall, om fördelarna med detta överväger riskerna med att ytterligare politikområden förs till EU-nivå. Eftersom miljöproblem och finansiella flöden inte är möjliga att reglera bara på nationell nivå kan Vänsterpartiet till exempel vara positivt till bindande miniminivåer på dessa områden. När makt redan förts över till EU verkar Vänsterpartiet aktivt för förslag som gör EU mer grönt, socialt, jämställt och öppet mot omvärlden. (Vänsterpartiet, 2018b)

Van Elsas och van der Brug (2015) talar om den kanske största anledningen till vänsterns euroskepticism: *kapitalism*. V kritiserar EU för problemen som kommer ur unionens ekonomiska utformning, nämligen att fattiga länder exploateras ekonomiskt för att stimulera finansiella flöden.

Kapitalism och motståndet mot det handelsliberala systemet i EU är självklart ett av de största problemen V ser. I EU-debatt i SVT-Agenda (SVT, 2014) exemplifierar Jonas Sjöstedt den kapitalistiska girigheten inom EU med unionens vapenexport till Ryssland, ett land som samtidigt invaderade Krimhalvön – en konflikt där EU ställer sig emot Ryssland. Sjöstedt

anklagar också EU för att bry sig mer om storbankernas räddning, än om medborgarnas arbetslöshet i kölvattnet av finanskrisen 2011. Vidare synliggörs misstron mot den liberala ekonomin som EU utgör: ”EU:s grundlag – fördraget – bygger på fri rörlighet för företagen med en fri marknad. Och det är otroligt omodernt i en tid av klimatkris och stora klasskillnader att det utgör grunden för samarbete” (Lönnroth, 2017, 15 november). Sjöstedt (2018, 8 november) menar att vänsterns viktigaste åtagande är att stå emot marknadsliberalism som formar EU. V kritiserar den fria marknadens konsekvenser och lyfter fram svartjobb och social- och lönedumpningens negativa effekter på arbetsmarknaden (Vänsterpartiet, 2018b; Vänsterpartiet, 2018c). Kapitalet beskrivs som roten till en rad beklagliga delar av EU:s uppbyggnad:

EU:s nyliberalt inspirerade fördrag gör kapitalets frihet till överordnad princip. Avregleringar, skattesänkningar, privatiseringar o avskaffande av handelshinder medan social trygghet, miljöskydd o arbetsskydd tas bort för kapitalets frihet. (Vänsterpartiet, 2018b)

Den *imperialism* som Dunphy (2004) och Halikiopoulou et al. (2012) nämner, är en del av den anti-kapitalistiska kritiken mot just kapitalism. Sjöstedt beskriver i partiledardebatten inför europaparlamentsvalet (Sveriges Riksdag, 2014) det, för medlemsstaterna bindande, handelsavtalet med USA som kränkande och orättvist gällande maktfördelning. Marknaden sägs ställas över demokratin. Imperialism genom militarism är också beklämmande, menar V: ”Sveriges militära alliansfrihet, som i dag hotas av EU:s militära ambitioner och Natos utvidgning, ska försvaras och stärkas” (Vänsterpartiet 2018b).

EU:s politiska och militära allians med USA spelar en nyckelroll för upprätthållandet av dagens imperialistiska klimatförstörande globala maktordning. EU får i och med detta privilegierad tillgång till Syds och Östs råvaror och marknader i utbyte mot en underordnad politisk, militär och ekonomisk roll gentemot USA. Detta hämmar EU:s sociala och ekonomiska utveckling och pressar EU:s länder att överge sina välfärdsmodeller. (Vänsterpartiet, 2018b)

Jämställdhet verkar enligt forskningen inte stå i paritet med andra områden när det kommer till det utrymme det får hos europeiska vänsterpartier. V uppmärksammar jämställdhetsbristerna tydligt inom EU och trycker på att kvinnor är underrepresenterade i maktens korridorer och att vanliga kvinnliga medborgare missgynnas av ett misslyckat jämställdhetsarbete, som i förlängningen kan beskylla den ekonomiska och politiska utformningen i Europa (Sveriges Riksdag, 2014; Vänsterpartiet, 2018b). Sjöstedt målar upp en mörk bild av jämställdhetsarbetet:

En social kris dominerar stora delar av EU, en politisk och ekonomisk kris. Vi ser ökad fattigdom, och vi ser stora nedskärningar i välfärden i många länder. Hundratusentals människor måste emigrera undan en politik som har misslyckats på många sätt. Det gäller Sydeuropa, men det gäller även till exempel Irland. En av de saker som blir tydliga i den här krisen är att kvinnor betalar ett väldigt högt pris för krisen. När välfärden rivs ned får kvinnor gå in med sitt obetalda arbete och göra det som förut gjordes genom en välfärdsstat. Vi ser också problem med våld mot kvinnor. Vi ser reaktionära uppfattningar om jämställdhet som breder ut sig i Europeiska unionen. Jag menar att det hänger samman med den ekonomiska och politiska utvecklingen inom EU. (Sveriges Riksdag, 2014)

Miljöfrågan bedömer V vara ändamål för överstatlig reglering, alltså likt den ambivalens Dunphy (2004) lyfter fram. V är mycket drivande i sin ekologism, jämfört med andra europeiska vänsterpartier (Vänsterpartiet, 2018b). Miljökritiken är tydlig mot EU:

Kan man bygga ett hållbart samhälle på en union som rent rättsligt, i sin grundlag, säger att den fria rörligheten för företagen är viktigare än andra hänsyn? Det gör att man i domar säger till exempel att länder inte har rätt att höja sina miljökrav, förbjuda en kemikalie eller ha hårdare avgaskrav. Måste man inte i grunden våga ifrågasätta det traditionella tillväxttänkandet? En av portalparagraferna i EU säger också att den traditionella ekonomiska tillväxten är själva syftet med unionen. Jag tror att det finns en motsatsställning mellan traditionell ekonomisk tillväxt och att lösa de stora globala miljö- och resursfrågorna. Risken är att EU ökar problemen genom ökade transporter, ökad stordrift och annat. (Sveriges Riksdag, 2014)

Efter att ha varit motståndare till EU sedan Sveriges inträde slopade V alltså sitt utträdeskrav under 2018, och prioriteringar i EU-politiken har under valåret 2019 varit främst *klimatpolitiken* och motståndet mot nationalistiska partier i Europa:

Det behövs ett nytt europeiskt samarbete som sätter människor och klimat före marknadsintressen. En verklig motkraft mot de nyliberala och rasistiska krafterna i Europa kommer från vänster. Vi lever i en allvarlig tid, men det finns också mycket hopp. Tillsammans med andra vänsterpartier i Europa föreslår vi i Vänsterpartiet en väg framåt för ett samarbete för social rättvisa och en kraftfull miljö- och klimatpolitik. (Vänsterpartiet, 2019)

Välfärden är ett kritikområde som fortfarande är en stor del av V:s euroskepticism, trots annat fokus utåt under valet 2019. Gällande arbetsmarknaden vill V bland annat att EU ska erbjuda samma avtal och villkor för alla arbetare, oavsett nationalitet (Vänsterpartiet, 2019).

Finans/penningpolitiken är fortsatt föremål för kritik från Vänsterpartiet, vilket visas här:

I ett folkstyrt Europa ska inte EU:s regler kunna påtvinga länder högerpolitik med nedskärningar i välfärden. Sverige ska ha en egen självständig ekonomisk politik och de länder som vill lämna euron ska kunna göra det. Det är vi medborgare, genom våra folkvalda, som ska styra den ekonomiska politiken, inte EU-byråkrater. (Vänsterpartiet, 2019)

Kritiken mot *överstatligheten* i EU är något nedtonad i jämförelse med tidigare år men är likväl en central del i V:s euroskepticism. Det demokratiska underskottet poängteras så här:

Det finns en politisk kris i Europa och tilltron till regeringar, institutioner och medier sjunker. Allt färre upplever att samhället är byggt för dem. Under ett stort antal år har makt och beslutsfattande medvetet förts bort från folkligt inflytande och demokratiska organ till opåverkbara EU-institutioner. EU har använts som ett instrument för att sprida idén om att politik bör styras av experter. (Vänsterpartiet, 2019)

Beskrivningen av den *kapitalistiska* dystopin i EU, som tidigare var en stor del av V:s euroskepticism, ges mindre utrymme under 2019, men förekommer likväl:

Vänsterpartiet vet att jämlika samhällen ger större frihet och mer möjligheter till alla människor. Samhällen som är jämlika är också bättre på att lösa större samhällsutmaningar som klimatförändringen, rasism eller en otillräcklig välfärd. Därför arbetar Vänsterpartiet för att skapa ett Europa för alla – inte bara för kapitalet och de rika. (Vänsterpartiet, 2019)

Imperialism användes tidigare flitigt som kritik mot EU. Även om detta kritikområde diskuteras mindre tar V ställning mot ”handelsavtalen som cementerar de stora multinationella bolagens makt” (Vänsterpartiet, 2019).

Arbetet för *jämställdhet* och kvinnors rättigheter verkar få större utrymme i V:s EU-politik. Handlingskraftiga förslag presenteras i valmanifestet 2019:

Vi ser en oroande utveckling i Europa där demokrati, människors lika värde och kvinnors rättigheter ifrågasätts. Rasism, sexism och homofobi utgör kärnan i de växande högernationalistiska rörelserna som finns i Europa. Vänsterns feminism och antirasism är centrala motståndskrafter. Attackerna på välfärden och arbetsrätten i många länder är ett allvarligt hot mot jämställdheten. EU:s påtvingade åtstramningspolitik har slagit extra hårt mot kvinnor. Vänsterpartiet driver kraven på ekonomisk rättvisa för kvinnor, en feministisk budget och en handelspolitik på EU-nivå som förbättrar kvinnors villkor. (Vänsterpartiet, 2019)

Klimatpolitikens utrymme och roll har alltså trappats upp i V:s valmanifest inför valet 2019 och andra debattforum:

För Vänsterpartiet så är det avgörande nu att rädda klimatet, att lägga om EU:s politik så att utsläppen minskar. Och det kräver helt dramatiska åtgärder. Man tar bort stöd till fossilindustrin, lägger om europeiska investeringsbanken, att man skärper utsläppsmålen. Det är ju en politik som SD aldrig har brytt sig om, varken i Sverige eller EU. (P1 Morgon, 2019)

Medan SD vill uppmana europeiska och globala länder att förbättra sig och anamma redan standardiserade nivåer, vill V höja kraven för hela EU genom kraftigt höjda klimatambitioner med bindande regler och mål. Bland annat vill de att de rika ska betala mest för att nå målen och att det ska inrättas en europeisk klimatinvesteringsbank. Transportsektorn ska förbättras genom att inga nya bilar ska drivas med fossila bränslen efter 2025, fler tåg ska gå i Europa och alla länder ska införa en progressiv flygskatt (Vänsterpartiet, 2019).

5.3 Slutsatser av resultatet

- Hur har Sverigedemokraternas respektive Vänsterpartiets euroskepticism förändrats från 2014 fram till valet till Europaparlamentet 2019?

Trots att SD under 2019 drog tillbaka sitt utträdeskrav visar resultaten att de fortfarande är ganska konsekventa i sin djupa kritik mot EU. SD ser EU som ett hinder för den svenska *välfärdens* fortlevnad. De använder löpande samma kritik gällande försvar av den svenska modellen och dess arbetsmarknad och styrelseskick. De ger allt tydligare besked om att de även vill ge svenska avtal för utländsk arbetskraft. SD kritiserar den sociala spelaren, som är på gång i EU, men stänger inte dörren för alla delar i den.

Konvergens inom *finans/penningpolitiken* avfärdas fortfarande av SD. Partiet hänvisar till de stora skillnaderna vad gäller ekonomiska förutsättningar och motsätter sig fortsatt EMU och integration på området.

Den *överstatliga* karaktären på EU går emot många delar av SD:s idéer. Partiet vill, enligt dess partiledning 2019, se en ökad respekt för medlemsstaternas självbestämmanderätt, en ny grundlag, stärkt vetorätt, demokratisering av lagstiftningsprocessen, införande av

offentlighetsprincipen samt begränsningar av byråkraternas makt och EU:s formella kompetens. Den överstatliga kritiken följer samma mönster som tidigare år.

I *migrationsfrågan* har det inte skett någon förändring inom SD. Tiggeri, terrorism och kriminalitet är fortsatt centrala ämnen i argumentationen. Ökade gränskontroller och begränsningar i exempelvis asylrätten förespråkas genomgående. En förändring som går att se är likväl en mer vänlig, kanske mindre *anti-global*, inställning till EU. SD skriver i sitt partiprogram från 2019 att de känner en tacksamhet inför de innovationer, handelsmöjligheter och kulturella impulser som Europa medför.

Jonas Sjöstedt och V lyfte inför valet 2019 fram klimatet och kampen mot nationalistiska partier som de viktigaste byggstenarna i partiets EU-arbete. V fortsätter alltjämt att hävda att *välfärden* och *finans/penningspolitiken* i nationerna är hotade av EU:s utformning. Välfärden förvanskas av nedskärningar genom EU:s högervridna politik, där socialpolitiska och arbetsmarknadsmässiga utformningar är en del av problemet. Den penningpolitiska konvergensen, mer specifikt EMU och EURO-samarbetet, avfärdas av V. Att medlemsstaterna tvingas in i dylika samarbeten är en del av den *överstatliga* kritiken mot EU. V menar att makten ligger för långt ifrån folket och är för centrerad till EU-institutioner.

Motståndet mot *kapitalism* och det liberala EU är fortsatt centralt i V:s EU-politik. *Imperialismen* är sannolikt fortfarande en byggsten i deras euroskepticism men har emellertid mindre explicit utrymme än tidigare år. *Jämställhetsfrågan* får större utrymme i V:s EU-politik inför valet 2019, med konkretare förslag till politiska handlingsplaner. Området *klimat/miljö* ges betydligt större plats och har växt fram till ett av de främsta kritikområdena i V:s euroskepticism. På det området förespråkar partiet överstatliga omregleringar för att klara krisen.

- Inom vilka kritikområden liknar partierna varandra respektive skiljer sig från varandra i sin euroskepticism under 2019?

Det finns idag områden inom EU-politiken där SD och V liknar varandra. De är överens om att EU är för överstatligt i sin utformning. Båda partierna tycker att makten ligger för långt ifrån medborgarna. De vill se en övergång till ett mer mellanstatligt EU, där medlemsländerna ska få välja vilka samarbeten och avtal de ska ingå i, på de flesta områdena, även om V vill se

överstatliga regleringar för bland annat miljö- och jämställdhetsmässiga ändamål. SD är mer konkret och förespråkar en ny grundlag. Båda partierna är övertygade om vikten av en självständig finanspolitik och en valbar, alltså mellanstatlig, inriktning på EURO-samarbetet. SD och V liknar varandra även i sin uppfattning om att EU negativt påverkar den nationella välfärden, även om högerpolitiken som orsak skiljer dem. Nationernas suveränitet inom välfärdsfrågor och nationella regler och nivåer för arbetsmarknaden ställer sig båda partierna bakom.

Det finns emellertid också stora skillnader mellan partierna. SD:s ser människors mobilitet som ett stort problem. SD vill inte förlika sig globalt med utomeuropeiska länder och människor, men ser positivt till frihandelsavtal med tredjeländer. Det ligger inte i linje med V:s kritik mot kapitalismen och imperialismen. V vill se en radikal förändring inom jämställdhets- och klimat/miljöpolitiken, områden som SD knappast prioriterar.

I figuren nedan är partiernas ståndpunkter gällande olika områdena definierade.

Figur 3: Likheter och skillnader 2019

Kritikområde	Sverigedemokraterna	Vänsterpartiet
Välfärd	Mer EU-reglering inom olika välfärdsfrågor försämrar Sveriges redan existerande nivåer. Svenska nivåer ska gälla i Sverige.	EU ska erbjuda samma avtal och villkor för arbetare oavsett nationalitet. Den nationella välfärden försämras av EU:s högerpolitik.
Finans/ penningpolitik	Gemensam valuta och generell konvergens på området inte önskvärt eftersom länder har för olika förutsättningar.	Medlemsländerna ska ha möjligheten till en självständig ekonomisk politik och EU ska inte påtvinga EURO-samarbete.
Överstatlighet EU	EU:s grundlag bör förändras, med tonvikt på nationellt självbestämmande och mer demokrati.	Det folkliga inflytande lider av att alltmer makt ligger hos EU:s institutioner. EU ska präglas av mer demokrati och mindre teknokrati.
Migration	Yttre gränskontroller ska stärkas, asylrätten ska begränsas och länderna ska generellt få mer nationell självbestämmanderätt.	
Globalisering	Globalt samarbete i form av frihandelsavtal och i viss mån miljöfrågor. Främst nordisk samhörighet ska stärkas.	
Kapitalism		EU:s kapitalistiska utformning skapar inte ett samhälle för alla utan för kapitalet och de rika.

Imperialism		EU:s handelsavtal cementerar de multinationella bolagens makt.
Jämställdhet		EU:s påtvingade politik slår hårt mot kvinnor. En feministisk budget ska utformas, liksom en handelspolitik som förbättrar kvinnors villkor.
Klimat/Miljö		EU:s politik för att rädda klimatet bör läggas om. Det kräver dramatiska åtgärder och gemensamma utsläppsmål.

6 Sammanfattning och analys

”Alla som vill förstå hur samhällsordningen bevaras – och varför den ibland utmanas – måste därför också förstå samhällets idéer” (Bergström & Boreus, 2018, s. 145). Citatet är i allra högsta grad relevant för dagens Europa. Aldrig tidigare har polariseringen kring EU varit lika utpräglad som den är idag. Aldrig tidigare har åsikterna varit lika svårdefinierade. Det som är tydligt är att den europeiska samhällsordningen står inför en stor utmaning. Förståelsen för de olika idéerna som är för och emot europeisk integration är avgörande för framtiden. Förståelsen formas genom forskning och kan sedan påverka samhällsordningen.

Catherine de Vries (2018) djupgående analyser om vad stöd och motstånd mot EU är och vilka komponenter de olika sidorna besitter är på en nödvändig detaljnivå. Det gäller att hörsamma hur medborgarna resonerar för att kunna bemöta deras kritik. Detsamma gäller den partipolitiska euroskepticismen, eftersom förhållandet mellan individ och parti är starkt och båda parter påverkas alltmer av ekonomiska, sociala och politiska händelser. De euroskeptiska partierna är nu i allra högsta grad en del av den politiska maktordningen. Det går inte längre att enbart fokusera på mer överstatlig integration mellan staterna. Framtiden måste vara mer flexibel.

Jag har genom en beskrivande idéanalys försökt bygga vidare på den forskning som fokuserar på att definiera vilka konkreta politiska mål som de euroskeptiska partierna har. Eftersom de euroskeptiska partierna återfinns på kanterna av den politiska skalan blir det politiska bemötandet än svårare att samordna. Eftersom SD och V har dragit tillbaka sina utträdeskrav borde de också vara villiga till samarbete på en del områden. Min undersökning visar, som den tidigare forskningen antydde, att de två partierna skiljer sig åt inom många områden och därför

är svåra att bemöta med politiska reformer på samma gång. Det finns emellertid områden där de liknar varandra. SD och V vill se fler mellanstatliga samarbeten, där finans/penningpolitiken är det kanske främsta exemplet. Rent teoretiskt skulle exempelvis en avveckling av EMU möjliggöra nya finansiella, mellanstatliga samarbeten. Välfärden, och framför allt arbetsmarknaden, vill SD och V se liknande förändringar inom. Att börja röra sig mot en mer flexibel union med nya samarbeten som passar olika typer av euroskeptiker kan vara en möjlig väg. För min undersökning visar nämligen att SD och V är benägna till förändring och anpassning till omvärlden, i viss mån.

Även om resultatet av min undersökning om partiernas förändring samt likheter och skillnader är svåra att generalisera fungerar de kanske som samtida uppslag för förändring. Mycket av kritiken från euroskeptiska partier faller ur den orättvisa resursfördelningen bland de ekonomiskt skilda medlemsstaterna. Eventuellt borde framtida mellanstatliga samarbeten inriktas på länder i samma ekonomiska, eller geografiska närhet. Med det i åtanke föreslår jag att framtida forskning inriktar sig på att beskriva euroskeptiska partiers prioriterade politiska områden, kanske främst i rika länder i Europa eftersom euroskepticism är som störst där.

För att polariseringen inte ska öka mer än den redan gjort behövs förändring. Om det går att tillmötesgå de euroskeptiska partierna genom reformer kan kanske färre partier innefattas av Hobolt och De Vries (2016) Hard Right och Hard Left-kategorier och istället bli Soft Right och Soft Left, alltså mer ambivalenta. Med de Vries (2018) påstående om kopplingen mellan partier och medborgare i åtanke, kan ”vanliga” människor kanske se ett större mervärde i att vara med i EU.

Jag upplever att jämförande studier om euroskepticism mellan ideologier och partier är mindre vanligt och kanske hade min uppsats gagnats av att inte ha den ideologiskt gränsöverskridande ansatsen. De vries (2018) bok är ett föredömligt exempel på en studie som jämför många partier, ideologier och länder, men de Vries koppling till partipolitiken genom EU-kritiska partier i Europa är konstruerad på olika forskares tolkningar av vad partierna säger. Den beskrivande karaktären i min undersökning menar jag ger en mer objektiv vinkel på förändring över tid inom, och likheter mellan, höger- och vänsterorienterad euroskepticism, även om jag inser min undersöknings begränsningar i jämförelse.

Mina idealtyper begränsade min analys och fokus på ett parti eller en partifamilj hade sannolikt bidragit till en mer heltäckande bild av SD eller V. Idealtyperna gjorde även att min analys blev statisk eftersom kritikområdena styrde den empiriska undersökningen till att studera bestämda delar. Utvärderingen av materialet hade kunnat bli mer dynamisk om den metodologiska ingången hade varit mer öppen.

Den samhällseliga relevansen hade på ett sätt varit större om mitt fokus låg enbart på högerorienterade partier eftersom de senaste valresultaten pekar på att de partierna har betydligt större stöd än partierna på vänsterkanten. Tydligt är i alla fall att euroskepticism bland partier och medborgare har en föränderlig karaktär vilket kräver kontinuerlig forskning i ämnet, i syftet att förstå samhällets idéer.

Käll- och litteraturförteckning

Otryckta källor

Tv/video och radio

Material Sverigedemokraterna

Åkesson, Jimmie [Sverigedemokraterna]. (2016, 5 november). *Jimmie Åkessons tal European Freedom Awards* [Videofil]. Hämtad från <https://www.youtube.com/watch?v=sKVDd8gz7aw>.

Material Vänsterpartiet

SVT [SVT]. (2014, 12 maj). *SVT Agenda: Carl Bildt (M) vs Jonas Sjöstedt (V) i EU-debatt* [Videofil]. Hämtad från <https://www.youtube.com/watch?v=RXGeLj9j7M4>.

Material Sverigedemokraterna & Vänsterpartiet

P1 Morgon (2019). Debatt mellan Åkesson (SD) och Sjöstedt (V). [Radioprogram].
Producent: Louise Terling & Karin Lundbäck, Sveriges Radio, P1 8 mars. Hämtad från <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1650&artikel=7170298>.

Internet

Material Sverigedemokraterna

Sverigedemokraterna. (2014a). *Sverigedemokratiskt valmanifest – valet 2014*. Hämtad 2018-12-08, från <https://sd.se/wp-content/uploads/2014/08/Valmanifest.pdf>.

Sverigedemokraterna. (2014b). *Sverigedemokraternas valmanifest i EU-valet*. Hämtad 2018-12-08, från <https://sd.se/wp-content/uploads/2014/05/eu-manifestet2014.pdf>

Sverigedemokraterna. (2018a). *EU*. Hämtad 2018-12-09, från <https://sd.se/our-politics/eu/>.

Sverigedemokraterna. (2018b). *Valmanifest*. Hämtad 2018-12-09, från <https://sd.se/wp-content/uploads/2018/08/Valmanifest-2018-1.pdf>.

Sverigedemokraterna. (2018c) *Utrikespolitik*. Hämtad 2019-01-02, från <https://sd.se/vad-vill/utrikespolitik/>.

Sverigedemokraterna. (2019). *Valplattform Europaparlamentsvalet 2019*. (Hämtad 2019-08-02), från <https://sd.se/wp-content/uploads/2019/03/EU-Valplattform-2019.pdf>.

Material Vänsterpartiet

Vänsterpartiet. (2016). *Brexit öppnar för mer europeiskt samarbete*. Hämtad 2018-12-09, från <https://www.vansterpartiet.se/brexit-oppnar-for-mer-europeiskt-samarbete/>.

Vänsterpartiet. (2018a). *Europeiska unionen (EU)*. Hämtad 2018-12-04, från <https://www.vansterpartiet.se/politik/eu/>.

Vänsterpartiet. (2018b). *Partiprogram*. Hämtad 2018-12-04, från <https://www.vansterpartiet.se/resursbank/partiprogram/>.

Vänsterpartiet. (2018c). *Vänsterpartiets Valplattform*. Hämtad 2018-12-01, från <https://www.vansterpartiet.se/app/uploads/2018/04/Valplattform-2018.pdf>.

Vänsterpartiet. (2019). *Partistyrelsens förslag till valplattform EU-valet 2019*. (Hämtad 2019-08-02), från <https://www.vansterpartiet.se/app/uploads/2018/11/EU-valplattform-press-2019.pdf>.

Övrigt

Af Schmidt, Frans., Sjöberg, Hans (2018) ”Nationell samling”, i *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/nationella-fronten>.

Europaparlamentet (2014a) *Country results*.. Hämtad 2019-08-10, från <http://www.europarl.europa.eu/elections2014-results/en/country-results-se-2014.html>.

Europaparlamentet (2014b). *European election results*. Hämtad 2019-08-10, från <http://www.europarl.europa.eu/elections2014-results/en/election-results-2014.html>.

Europaparlamentet (2019a). *European election results*. Hämtad 2019-08-10, från <https://election-results.eu/>.

Europaparlamentet (2019b) *Nationella valresultat 2019*. Hämtad 2019-08-10, från <https://valresultat.eu/nationella-resultat/sverige/2019-2024/>.

Jungar, Ann-Cathrine. (2009) ”Populismens många ansikten”. *Institutet för framtidsstudier, Framtider*, [online] (2), 15-19. Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:sh:diva-6350>

Ray, Michael (2018) “Euroskepticism”, i *Encyclopædia Britannica*. Tillgänglig: <https://academic-eb-com.ezproxy.ub.gu.se/levels/collegiate/article/Euroskepticism/605114>.

Sannerstedt, Anders., Bjurulf, Bo., Erlingsson, Gissur (2018) ”Sverigedemokraterna”, i *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/sverigedemokraterna>.

Tryckta källor

Tidningar

Material Vänsterpartiet

Lönnroth, Valdemar (2017) ”Sjöstedt kritiserar toppmötet”. *Göteborgs-Posten*. Hämtad 2018-12-12, <http://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/sj%C3%B6stedt-kritiserar-toppm%C3%B6tet-1.4834103>.

Sjöstedt, Jonas (2018) ”Dags att pausa kravet på EU-utträde”. *ETC*. Hämtad 2018-12-01, <https://www.etc.se/debatt/jonas-sjostedt-dags-att-pausa-kravet-pa-eu-uttrade>.

Övrigt

Tano, Fredrik (2019). ”EU-valet 2019: Här är vinnarna och förlorarna i Europa”. *Dagens Nyheter*. Hämtad 2019-08-10, <https://www.dn.se/nyheter/varlden/eu-valet-2019-har-ar-vinnarna-och-forlorarna-i-europa/>.

Offentligt tryck

Sverigedemokraterna

Motion 2016/17:90 3678: *Med anledning av skr. 2016/17:90 Nordiskt samarbete 2016.*

Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-skr-20161790-nordiskt_H4023678.

Material Sverigedemokraterna & Vänsterpartiet

EU-nämnden (2014). *Öppet sammanträde i EU-nämnden*. Stockholm: Sveriges Riksdag.

Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/webb-tv/video/oppet-sammantrade/oppet-samrad-i-eu-namnden-med-statsministern_H1C220140527st1.

EU-nämnden (2019). *Öppet sammanträde i EU-nämnden*. Stockholm: Sveriges Riksdag.

Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/webb-tv/video/oppet-samrad/oppet-sammantrade-i-eu-namnden_H6C220190527os1.

Riksdagen (2014). *Partiledardebatt inför Europaparlamentsvalet*. Stockholm: Sveriges

Riksdag. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/webb-tv/video/partiledardebatt/partiledardebatt-infor-europaparlamentsvalet_H1C120140507pd.

Litteratur

Berg, Linda., Evertsson, Kajsa., Falk, Elisebeth., Sörebro, Maja (2019) ”Rekordhøgt stöd för EU”, i U. Andersson., B. Rønnerstrand., P. Öhberg & A. Bergström (Red.) *Storm och Stiltje* (s. 361–372). Göteborg: Göteborgs Universitet.

Bergström, Göran & Boréus, Kristina. (2012) *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur AB.

Bergström, Göran & Boréus, Kristina. (2018) *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur AB.

De Vries, Catherine. (2018). *Euroscepticism and the Future of European Integration*. Oxford Scholarship Online. doi:10.1093/oso/9780198793380.003.0007.

Dunphy, Richard. (2004) *Contesting capitalism: Left parties and European integration*. Manchester: Manchester University Press.

Elsas, E. van, & der Brug, W. van. (2015). The changing relationship between left–right ideology and euroscepticism, 1973–2010. *European Union Politics*, 16(2), 194–215. doi: 10.1177/1465116514562918.

Erika J. van Elsas, Armen Hakhverdian & Wouter van der Brug (2016) United against a common foe? The nature and origins of Euroscepticism among left-wing and right-wing citizens, *West European Politics*, 39:6, 1181-1204. doi: 10.1080/01402382.2016.1175244.

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (2017) *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5 uppl. Stockholm: Norstedts juridik.

Halikiopoulou, D., Nanou, K. and Vasilopoulou, S. (2012), The paradox of nationalism: The common denominator of radical right and radical left euroscepticism. *European Journal of Political Research*, 51, 504-539. doi:10.1111/j.1475-6765.2011.02050.x.

Hobolt, S.B. (2018) ”The crisis of Legitimacy of European Institutions, i M. Castells., O. Bouin., J. Caraca., G. Cardoso., J.B. Thompson., M. Wieviorka (Red.) *Europe’s Crises* (s. 243-268). Cambridge: Polity Press.

Hobolt, Sara & Vries, Catherine. (2016). Turning against the Union? The impact of the crisis on the Eurosceptic vote in the 2014 European Parliament elections. *Electoral Studies*. 44, 504-14. doi: 10.1016/j.electstud.2016.05.006.

Hooghe, L., Marks, G., & Wilson, C. J. (2002). Does Left/Right Structure Party Positions on European Integration? *Comparative Political Studies*, 35(8), 965–989. doi: [10.1177/001041402236310](https://doi.org/10.1177/001041402236310).

Karlsson, Christer., Mårtensson, Moa., Persson, Thomas. Hur mycket opposition finns det i svensk EU-politik?. Stockholm: Sieps. 2013: 5epa.

Leruth, Benjamin (2018) "Party-based Euroscepticism in the Nordic region: ever more 'reluctant Europeans'?", i B. Leruth., N. Startin & S. Usherwood (Red.) *The Routledge Handbook of Euroscepticism* (s. 127-138) New York: Routledge.

Lewin, Leif. (2017) *Ideologi och strategi: svensk politik under 130 år*. Stockholm: Carlssons.

Taggart, Paul, Aleks, Szczerbiak. (2004) "Contemporary Euroskepticism in the party system of the European Union Candidate states of Central and Eastern Europe." *European Journal of Political Research*, 43(1), 1-27. doi: 10.1111/j.1475-6765.2004.00143.x.

Vasilopoulou, Sofia. (2018a) *Far Right Parties and Party Euroscepticism*. London: Rowman & Littlefield International Ltd.

Vasilopoulou, Sofia. (2018b). The party politics of Euroscepticism in times of crisis: The case of Greece. *Politics*, 38(3), 311–326. doi: [10.1177/0263395718770599](https://doi.org/10.1177/0263395718770599).

Sitter, Nick. (2003). "Euro-scepticism as party strategy: Persistence and change in party-based opposition to European integration". *Austrian Journal of Political Science*. 23. 293-352.
Tillgänglig: <http://www.oezp.at/pdfs/2003-3-01.pdf>.